

И XAMENH KOPH

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 431

Έλενα Φερράντε, *Η χαμένη κόρη*

Elena Ferrante, *La figlia oscura*

Μετάφραση: Δήμητρα Δότση

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-διορθώσεις: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Φιλμ-μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© Edizioni e/o, 2006

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2016

Πρώτη έκδοση στην ιταλική γλώσσα από τις εκδόσεις Edizioni e/o, 2006

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Κ.Ε.Τ. Α931 Κ.Ε.Π. 747/18

ISBN 978-960-16-8087-3

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 – ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 – ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΕΛΕΝΑ ΦΕΡΡΑΝΤΕ

Η χαμένη κόρη

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ιταλικά

ΔΗΜΗΤΡΑ ΔΟΤΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΑΡΧΙΣΑ ΝΑ ΜΗ ΝΙΩΘΩ ΚΑΛΑ μετά από περίπου μία ώρα οδήγηση. Με ξανάπιασε πάλι εκείνο το κάψιμο στα πλευρά μου, αλλά αποφάσισα να μη δώσω σημασία. Ανησύχησα μόνο μόλις συνειδητοποίησα ότι δεν είχα αρκετή δύναμη να κρατήσω το τιμόνι. Μέσα σε λίγα λεπτά το κεφάλι μου βάρυνε, τα φώτα μού φαίνονταν όλο και πιο θαμπά, πολύ σύντομα ξέχασα ακόμη κι ότι οδηγούσα. Είχα, ωστόσο, την αίσθηση πως βρισκόμουν στη θάλασσα, μέρα μεσημέρι. Η παραλία ήταν άδεια, η θάλασσα λάδι, μόνο που σε ένα κοντάρι λίγα μέτρα από την ακροθαλασσιά ανέμιζε μια κόκκινη σημαία. Η μητέρα μου, όταν ήμουν μικρή, με είχε φοβίσει· έλεγε: Λήδα, δεν πρέπει ποτέ να κολυμπάς αν βλέπεις κόκκινη σημαία· σημαίνει ότι έχει τρικυμία, μπορεί να πνιγείς. Ένας φόβος που κράτησε όλα αυτά τα χρόνια, και τώρα, παρότι το νερό έμοιαζε σαν ένα μισοδιάφανο χαρτί τεντωμένο ως τον ορίζοντα, δεν τολμούσα να βουτήξω, ήμουν νευρική. Έλεγα μέσα μου: εμπρός, βούτα, να δεις που έχουν

ξεχάσει τη σημαία στο κοντάρι, και στο μεταξύ στεκόμουν στην ακτή δοκιμάζοντας προσεκτικά το νερό με τα δάχτυλα του ποδιού μου. Πού και πού η μητέρα μου εμφανιζόταν πάνω στους αμμόλοφους και μου φώναζε θαρρείς και ήμουν ακόμα παιδάκι: Λήδα, τι κάνεις εκεί; Δεν είδες την κόκκινη σημαία;

Στο νοσοκομείο, μόλις άνοιξα τα μάτια μου, είδα για ένα κλάσμα του δευτερολέπτου τον εαυτό μου διστακτικό μπροστά στην αρυτίδωτη θάλασσα. Ίσως γι' αυτό στη συνέχεια πείστηκα πως δεν επρόκειτο για όνειρο, αλλά για μια προειδοποιητική φαντασίωση που κράτησε μέχρι να ξυπνήσω στον θάλαμο. Από τους γιατρούς έμαθα ότι είχα πέσει με το αυτοκίνητό μου πάνω στο προστατευτικό κιγκλίδωμα, αλλά η κατάστασή μου δεν ενέπνεε ανησυχία. Η μοναδική σοβαρή πληγή ήταν αριστερά στα πλευρά μου, ένας ανεξήγητος τραυματισμός.

Ήρθαν να με δουν οι φίλοι μου από τη Φλωρεντία, επέστρεψαν η Μπιάνκα και η Μάρθα, ακόμη και ο Τζάννι ήρθε. Τους είπα ότι νύσταζα κι έχασα τον έλεγχο του αυτοκινήτου. Ήξερα όμως καλά ότι η αιτία δεν ήταν η νύστα. Αυτό που έφταιγε ήταν μια πράξη μου που δεν είχε κανένα νόημα και για την οποία, ακριβώς επειδή ήταν κάτι παράλογο, αποφάσισα από την πρώτη κιόλας στιγμή να μη μιλήσω σε κανέναν. Τα πιο δύσκολα πράγματα για τα οποία καλούμαστε να μιλήσουμε είναι αυτά που εμείς οι ίδιοι δεν μπορούμε να καταλάβουμε.

Όταν οι κόρες μου μετακόμισαν στο Τορόντο, όπου ζούσε και εργαζόταν από χρόνια ο πατέρας τους, ανακάλυψα προς μεγάλη μου και αμήχανη έκπληξη ότι δεν ένιωθα την παραμικρή στεναχώρια· αν μη τι άλλο, αισθανόμουν ανάλαφρη λες και μόλις τότε τις είχα φέρει εντέλει στον κόσμο. Για πρώτη φορά μετά από σχεδόν είκοσι πέντε χρόνια δεν είχα το άγχος της φροντίδας τους. Το σπίτι ήταν συγυρισμένο λες και κανείς δε ζούσε εκεί μέσα· δεν είχα πια την έγνοια να ψωνίσω, να βάλω πλυντήριο, η γυναίκα που εδώ και χρόνια με βοηθούσε στις δουλειές του σπιτιού βρήκε μια άλλη πιο συμφέρουσα δουλειά και δε θεώρησα σκόπιμο να την αντικαταστήσω.

Η μοναδική μου υποχρέωση απέναντι στα κορίτσια ήταν να τους τηλεφωνώ μια φορά την ημέρα για να μάθω πώς είναι, τι κάνουν. Στο τηλέφωνο μου μιλούσαν σαν να είχαν βρει κιόλας το δικό τους σπίτι· στην πραγματικότητα έμεναν με τον πατέρα τους, όμως, μαθημένες να μας έχουν χωρισμένους ακόμη και στα λόγια, μου μιλούσαν λες κι εκείνος δεν υπήρχε. Στις ερωτήσεις μου πώς ήταν η ζωή τους εκεί, απαντούσαν ή με εύθυμες υπεκφυγές ή με μια δυσθυμία γεμάτη ενοχλημένες παύσεις ή χρησιμοποιώντας εκείνο το προσποιητό ύφος που υιοθετούσαν όταν βρίσκονταν συντροφιά με τους φίλους τους. Μου τηλεφωνούσαν και εκείνες συχνά, ιδίως η Μπιάνκα που είχε μια πιο αυταρχικά απαιτητική σχέση μαζί μου, αλλά μόνο για να μάθει αν τα μπλε παπούτσια

της ταίριαζαν με μια πορτοκαλί φούστα, αν μπορούσα να της βρω κάτι χαρτιά που είχε αφήσει σε κάποιο βιβλίο και να της τα στείλω επειγόντως, αν ήμουν ακόμα διαθέσιμη ώστε να ξεθυμάνουν επάνω μου τον θυμό τους, τη δυστυχία τους παρά τις διαφορετικές ηπείρους και τον απέραντο ουρανό που μας χώριζαν. Τα τηλεφωνήματα ήταν σχεδόν πάντα βιαστικά, κάποιες φορές έμοιαζαν επιτηδευμένα όπως στο σινεμά.

Έκανα ό,τι μου ζητούσαν, αντιδρούσα σύμφωνα με τις προσδοκίες τους. Επειδή όμως η απόσταση δε μου επέτρεπε να παρεμβαίνω με τη φυσική μου παρουσία απευθείας στη ζωή τους, το να εκπληρώνω τις επιθυμίες ή τα καπρίτσια τους μετουσιώθηκε σε ένα σύνολο από σποραδικές και ανεύθυνες χειρονομίες, κάθε τους απαίτηση μου φαινόταν εύκολη, κάθε μου υποχρέωση που τις αφορούσε μια στοργική συνήθεια. Ένωθα ως διά μαγείας λυτρωμένη, λες και ένα δύσκολο έργο, που είχε επιτέλους ολοκληρωθεί, είχε πάψει πια να με βαραίνει.

Άρχισα να δουλεύω χωρίς τις παράλληλες απαιτήσεις των ωραρίων και των δικών τους αναγκών. Τις νύχτες διόρθωνα τις εργασίες των φοιτητών μου ακούγοντας μουσική, κοιμόμουν πολύ τα μεσημέρια φορώντας ωτοασπίδες, έτρωγα μόνο μία φορά την ημέρα και πάντα σε μια τρατορία κάτω από το σπίτι μου. Πολύ σύντομα άλλαξε και το φέρεσιμό μου και η διάθεσή μου και η ίδια μου η εμφάνιση. Στο πανεπιστήμιο οι πολύ ανόητοι αλλά και οι πολύ έξυπνοι νεαροί έπαψαν να με εξοργίζουν. Ένας συνάδελφος, με τον οποίο κάναμε χρόνια παρέα

και κάποιες φορές, αραιά και πού, κοιμόμασταν μαζί, ένα βράδυ μου είπε αμήχανος ότι είχα γίνει λιγότερο αφηρημένη, πιο γενναιόδωρη. Μέσα σε λίγους μήνες απέκτησα και πάλι την αδύνατη σιλουέτα που είχα ως νέα κι ένα αίσθημα ήρεμης δύναμης με κατέκλυσε· αισθανόμουν πως είχα επανέλθει στη σωστή ταχύτητα σκέψεων. Ένα βράδυ κοιτάχτηκα στον καθρέφτη. Ήμουν σαράντα επτά χρονών, σε τέσσερις μήνες θα έλλεινα τα σαράντα οκτώ, μα είδα ότι ως διά μαγείας είχαν σβηστεί κάμποσα χρόνια από πάνω μου. Δεν ξέρω αν αυτό με χαροποίησε, σίγουρα πάντως με εξέπληξε.

Βρισκόμουν σ' αυτή την κατάσταση πρωτόγνωρης ευεξίας όταν έφτασε ο Ιούνιος και μου γεννήθηκε η διάθεση να πάω διακοπές· αποφάσισα ότι θα πήγαινα στη θάλασσα μόλις τελείωναν οι εξετάσεις και οι γραφειοκρατικές εκκρεμότητες. Έψαξα στο ίντερνετ, μελέτησα φωτογραφίες και τιμές. Τελικά νοίκιασα ένα μικρό διαμέρισμα, αρκετά οικονομικό, στα παράλια του Ιονίου, από τα μέσα Ιουλίου ως τα τέλη Αυγούστου. Στην πραγματικότητα κατάφερα να φύγω μονάχα στις 24 Ιουλίου κι έκανα ένα ήρεμο ταξίδι με το αυτοκίνητο φορτωμένο κυρίως με βιβλία που μου χρειαζόνταν για να προετοιμάσω το μάθημα της επόμενης χρονιάς. Η μέρα ήταν όμορφη, από τα ανοιχτά παράθυρα τρύπωνε ένα αεράκι ποτισμένο με ξερικές μυρωδιές· αισθανόμουν ελεύθερη και απενοχοποιημένη γι' αυτό που ένιωθα.

Στα μισά του δρόμου, την ώρα που έβαζα βενζίνη, ξαφνικά με έπνιξε ένα άγχος. Παλιά μου άρεσε πολύ η

θάλασσα, όμως εδώ και τουλάχιστον δεκαπέντε χρόνια η ηλιοθεραπεία μου προκαλούσε εκνευρισμό, με κούραζε αμέσως. Το διαμέρισμα θα ήταν σίγουρα άσχημο, η θέα του ένα θραύσμα μακρινού γαλάζιου ορίζοντα ανάμεσα σε άθλια φτηνιάρικα οικοδομικά τετράγωνα. Δεν πρόκειται να έκλεινα μάτι με τέτοια ζέστη και με την εκκωφαντική μουσική των νυχτερινών κέντρων. Έκανα την υπόλοιπη διαδρομή με μια δόση κακοδιαθεσίας και τη σκέψη ότι θα μπορούσα να δουλεύω όλο το καλοκαίρι με την άνεσή μου στο σπίτι μου, αναπνέοντας τον αέρα του ερ κοντίσιον, μες στη σιωπή της πολυκατοικίας.

Έφτασα το σούρουπο, με τον ήλιο να βασιλεύει. Το χωριουδάκι μου φάνηκε όμορφο, οι φωνές είχαν μια ευχάριστη προφορά, οι μυρωδιές γλυκές. Με περίμενε ένας ηλικιωμένος άντρας με πολύ πυκνά λευκά μαλλιά, που μου φάνηκε ευγενικός κι εγκάρδιος. Πρώτα απ' όλα, ήθελε να με κεράσει έναν καφέ στο μπαρ κι ύστερα, χαμογελώντας και με κοφτές κινήσεις, δε με άφησε να μεταφέρω στο σπίτι ούτε μία τσάντα. Ανηφόρισε φορτωμένος με τις βαλίτσες μου, αγκομαχώντας, μέχρι τον τρίτο και τελευταίο όροφο και ξεφόρτωσε τις αποσκευές μου στο κατώφλι μιας μικρής σοφίτας: ένα υπνοδωμάτιο, μια μικροσκοπική κουζίνα χωρίς παράθυρο που έβλεπε κατευθείαν στο μπάνιο, ένα καθιστικό με μεγάλη τζαμαρία και μια βεράντα από την οποία φαινόταν, στο δειλινό, μια βραχώδης ακτή και η απέραντη θάλασσα.

Το όνομα του άντρα ήταν Τζοβάννι, δεν ήταν ο ιδιοκτήτης του διαμερίσματος αλλά κάτι σαν επιστάτης ή

ο άνθρωπος για όλες τις δουλειές· παρ' όλα αυτά δε δέχτηκε το φιλοδώρημά μου, προσβλήθηκε μάλιστα λες και δεν είχα καταλάβει πως αυτό που έκανε ήταν ο κανόνας της σωστής φιλοξενίας. Όταν, αφού θέλησε επανειλημμένως να βεβαιωθεί ότι ήμουν ευχαριστημένη με όλα, έφυγε, ανακάλυψα ότι στο τραπέζι του σαλονιού υπήρχε ένας μεγάλος δίσκος με ροδάκινα, δαμάσκηνα, αχλάδια, σταφύλια και σύκα. Ο δίσκος άστραφτε σαν σε πίνακα νεκρής φύσης.

Μετέφερα μια ψάθινη καρέκλα στη βεράντα, όπου κάθισα για λίγο αγναντεύοντας τη νύχτα που απλωνόταν αργά αργά πάνω από τη θάλασσα. Για χρόνια, ο λόγος που πήγαινα διακοπές ήταν τα δυο παιδιά κι όταν μεγάλωσαν και άρχισαν να ταξιδεύουν ανά τον κόσμο με τους φίλους τους, έμενα πάντα πίσω και περίμενα να επιστρέψουν. Ανησυχούσα όχι μόνο για οποιοδήποτε είδος καταστροφής (κίνδυνοι των αεροπορικών αλλά και των θαλάσσιων ταξιδιών, πόλεμοι, σεισμοί, τσουνάμι) αλλά και για τη νευρική τους ευαισθησία, για τις πιθανές εντάσεις με τους συνταξιδιώτες τους, για τα συναισθηματικά δράματα εξαιτίας κάποιου εύκολα εκπληρώσιμου ή ολότελα ανεκπλήρωτου έρωτα. Ήθελα να είμαι έτοιμη να αντιμετωπίσω αιφνιδιαστικές εκκλήσεις βοήθειας, φοβόμουν μήπως με κατηγορήσουν ότι ήμουν ό,τι όντως ήμουν, αφηρημένη ή απούσα, προσηλωμένη στον εαυτό μου. Σηκώθηκα, πήγα να κάνω ντους.

Ύστερα μου άνοιξε η όρεξη και επέστρεψα στον δίσκο με τα φρούτα. Ανακάλυψα πως κάτω από την ωραία εμ-

φάνισή τους, τα σύκα, τα αχλάδια, τα δαμάσκηνα, τα ροδάκινα, τα σταφύλια ήταν παραγινωμένα ή σάπια. Πήρα ένα μαχαίρι, έκοψα κάμποσα μεγάλα μαύρα κομμάτια, όμως αηδίασα με τη μυρωδιά, τη γεύση τους και τα πέταξα σχεδόν όλα στα σκουπίδια. Θα μπορούσα να βγω, να ψάξω να βρω ένα εστιατόριο, αλλά αποφάσισα να μη φάω έτσι κουρασμένη που ήμουν· νύσταξα.

Στην κρεβατοκάμαρα υπήρχαν δύο μεγάλα παράθυρα, τα άνοιξα, έσβησα τα φώτα. Είδα ότι έξω ξεπετιόταν κάθε τόσο μέσα από το σκοτάδι το φως του φάρου και για λίγα δευτερόλεπτα ορμούσε στο δωμάτιο. Ποτέ δεν πρέπει να φτάνουμε σε άγνωστο μέρος το βράδυ, τα πάντα είναι απροσδιόριστα, το καθετί φαντάζει υπερβολικό. Ξάπλωσα στο κρεβάτι με το μπουρνούζι και τα μαλλιά υγρά, κοίταξα το παράθυρο μέχρι τη στιγμή που θα γινόταν λευκό από το φως, αφουγκράστηκα τον μακρινό θόρυβο μιας εξωλέμβιας και ένα τραγούδι που έμοιαζε με νιαούρισμα. Ένωθα μετέωρη. Άλλαξα πλευρό νυσταγμένη και ψηλάφισα κάτι στο μαξιλάρι, που μου φάνηκε σαν ένα απροσδιόριστο κρύο αντικείμενο από τσιγαρόχαρτο.

Άναψα το φως. Πάνω στο κατάλευκο ύφασμα της μαξιλαροθήκης υπήρχε ένα έντομο τρία τέσσερα εκατοστά μακρύ, καφετί σκούρο, ακίνητο. Σκέφτηκα: κανένα τζίτζικι θα 'ναι, ίσως να 'πεσε πάνω στο μαξιλάρι. Το άγγιξα με την άκρη του μπουρνούζιού μου· κουνήθηκε λίγο και κοκάλωσε μεμιάς. Αρσενικό, θηλυκό. Η κοιλιά του θηλυκού δεν έχει ελαστικές μεμβράνες, δεν τραγουδάει,

είναι βουβή. Ένωσα αποστροφή. Το τζιτζίκιτσιμπαί τα ελαιόδεντρα και ρουφάει το μάννα από τον φλοιό της φλαμουριάς. Σήκωσα προσεκτικά το μαξιλάρι, πλησίασα ένα από τα δύο παράθυρα κι έριξα έξω το έντομο. Κάπως έτσι ξεκίνησαν οι διακοπές μου.

3

Την επόμενη μέρα έβαλα στην τσάντα μου μαγιό, ψάθες, βιβλία, φωτοτυπίες, τετράδια, μπήκα στο αμάξι και ξεκίνησα αναζητώντας κάποια παραλία κατά μήκος του επαρχιακού δρόμου που αγκάλιαζε την ακτή. Έπειτα από περίπου είκοσι λεπτά, στα δεξιά μου ξεκινούσε ένας πευκώνας· είδα μια πινακίδα πάρκινγκ, σταμάτησα. Φορτωμένη με τα πράγματά μου, καβάλησα το προστατευτικό κιγκλίδωμα και πήρα ένα μονοπάτι, κοκκινωπό από τις πευκοβελόνες.

Αγαπώ πολύ τη μυρωδιά του ρετσινιού· όταν ήμουν μικρή, περνούσα τα καλοκαίρια σε κάποιες παραλίες που ξεκινούσαν στο τέρμα του πευκώνα και δεν τις είχε πατήσει ακόμα το σιμέντο της καμόρρα. Αυτή η μυρωδιά είναι η μυρωδιά των διακοπών, των καλοκαιρινών διακοπών της παιδικής μου ηλικίας. Κάθε τριζοβόλημα ή κρότος κουκουναράς, το σκούρο χρώμα των κουκουναριών μου θυμίζουν το στόμα της μητέρας μου που γελάει καθώς συνθλίβει τα τσόφλια, βγάζει τους κιτρινωπούς καρπούς, τους δίνει στις αδερφές μου να τους φάνε

που τους απαιτούν επιδεικτικά. Όταν φτάνει σ' εμένα που σιωπώ περιμένοντας τη σειρά μου, τους τρώει η ίδια λερώνοντας με μια μαύρη σκόνη τα χείλη της και λέγοντας, για να μου μάθει να μην είμαι τόσο ντροπαλή: λοιπόν, σ' εσένα δε δίνω τίποτα, είσαι χειρότερη κι από πράσινη κουκουνάρα.

Ο πευκώνας ήταν πυκνός, με αδιαπέραστες λόχμες, και οι κορμοί που είχαν μεγαλώσει κάτω από τις ριπές του ανέμου έμοιαζαν έτοιμοι να σωριαστούν προς τα πίσω από τον τρόπο τους για κάτι που ερχόταν από τη θάλασσα. Πρόσεξα να μη σκοντάψω στις γυαλιστερές ρίζες που διέτρεχαν το μονοπάτι και κατέπνιξα την αποστροφή μου για τις σκονισμένες σαύρες, που στο πέρασμά μου άφηναν τον ήλιο κι έτρεχαν να βρουν καταφύγιο. Περιπάτησα το πολύ πέντε λεπτά, ώσπου φάνηκαν οι αμμόλοφοι και η θάλασσα. Πέρασα δίπλα από τους σκεβρούς κορμούς των ευκάλυπτων που ξεφύτρωναν μέσα από την άμμο, ανέβηκα σε έναν ξύλινο διάδρομο ανάμεσα σε πράσινες καλαμιές και πικροδάφνες κι έφτασα σε μια οργανωμένη παραλία.

Το μέρος αυτό μου άρεσε από την πρώτη στιγμή. Με καθησύχασε η ευγένεια του μελαφού άντρα στο ταμείο, η μειλιχιότητα του νεαρού ναυαγοσώστη χωρίς ποντίκια, ψηλός και αδύνατος με κόκκινο φανελάκι και σορτς, που με συνόδευσε στην ομπρέλα. Η άμμος ήταν σαν λευκή σκόνη· κολύμπησα για ώρα στα διάφανα νερά, έκανα ηλιοθεραπεία. Ύστερα κάθισα κάτω από την ομπρέλα με τα βιβλία μου και δούλεψα με την ησυχία μου ώσπου

σουρούπωσε, ενώ απολάμβανα το αεράκι και τις γρήγορες εναλλαγές της θάλασσας. Η μέρα κύλησε με ένα τόσο γαλήνιο κράμα δουλειάς, ονειροπόλησης καισχόλης, που από εκείνη την ημέρα αποφάσισα να πηγαίνω διαρκώς εκεί.

Μέσα σε λιγότερο από μία εβδομάδα τα πάντα έγιναν μια ήρεμη συνήθεια. Διέσχιζα τον πευκώνα και μου άρεσε το τρίξιμο των κουκουναριών που άνοιγαν στον ήλιο, η γεύση κάποιων πράσινων φύλλων που έμοιαζαν σαν μυρτιάς, οι φλούδες που ξεκολλούσαν από τους κορμούς των ευκάλυπτων. Περιπατώντας κατά μήκος του μονοπατιού φανταζόμουν τον χειμώνα, τον πευκώνα παγωμένο μες στην ομίχλη, τη λαγομηλιά που έβγαζε κόκκινους καρπούς. Ο άντρας στο ταμείο με υποδεχόταν κάθε πρωί μόλις έφτανα με ευγενική ευαρέσκεια, έπαιρνα τον καφέ μου στο μπαρ κι ένα μεταλλικό νερό. Ο ναυαγοσώστης, που τον έλεγαν Τζίνο, και ήταν σίγουρα φοιτητής, μου άνοιγε πρόθυμα την ομπρέλα και την ξαπλώστρα κι ύστερα αποσυρόταν στη σκιά –με τα μεγάλα του χείλη μισόκλειστα, τα μάτια απλανή– να υπογραμμίζει με το μολύβι τις σελίδες ενός ογκώδους τόμου, διαβάζοντας άγνωστον για ποιο μάθημα.

Το αγόρι μελετούσε, μα φαίνεται πως είχε αισθητήρες ανεξάρτητους από την όραση. Αν έκανα απλώς να σηκωθώ για να μετακινήσω την ξαπλώστρα από τον ήλιο στη σκιά, πεταγόταν πάνω και με ρωτούσε αν χρειαζόμουν βοήθεια. Χαμογελούσα, του έκανα νόημα πως όχι, δεν είναι δα και τίποτα δύσκολο να μετακινήσει κάποιος

μια ξαπλώστρα. Ήταν αρκετό για μένα το να νιώθω προστασία, χωρίς προθεσμίες να καταγράψω στο μυαλό μου, χωρίς επείγοντα θέματα να αντιμετωπίζω. Κανείς δεν επαφιόταν πια στις δικές μου φροντίδες κι εγώ η ίδια επιτέλους δε γινόμουν πια βάρος κανενός.

4

Τη νεαρή μητέρα και την κόρη της άργησα να τις προσέξω. Δεν ξέρω αν ήταν εκεί από την πρώτη μου μέρα στη θάλασσα ή αν εμφανίστηκαν μετά. Τρεις τέσσερις μέρες αφότου έφτασα, το μόνο που παρατήρησα ήταν μια κάπως φασαριόζικη παρέα Ναπολιτάνων –παιδιά, μεγάλοι, ένας άντρας γύρω στα εξήντα με κακιασμένη έκφραση, τέσσερα πέντε αγοράκια που πάλευαν μανιασμένα μες στο νερό και στην παραλία, μια εγκυμονούσα με κοντά πόδια και βαρύ στήθος, μάλλον κάτω των σαράντα, που πηγαينوερχόταν συχνά πυκνά από την παραλία στο μπαρ, δεινοπαθώντας να κουβαλάει τη φουσκωμένη της κοιλιά, με τη μεγάλη καμπύλη και το δέρμα τσιτωτό ανάμεσα στο μπικίνι μαγιό της. Όλοι τους ανήκαν στην ίδια οικογένεια, γονείς, παππούδες, παιδιά, εγγόνια, κουνιάδοι, και γελούσαν κακαρίζοντας. Ο ένας φώναζε ονομαστικά τον άλλο με παρατεταμένες κραυγές, ξεστόμιζαν επιφωνηματικές ή συνωμοτικές φράσεις, κάποιες φορές τσακώνονταν κιόλας: μια μεγάλη οικογένεια, παρόμοια με εκείνη στην οποία ανήκα κι εγώ όταν

ήμουν μικρή, ίδια καλαμπούρια, ίδιες διαχυτικότητες, ίδιος θυμός.

Μια μέρα ανασήκωσα το βλέμμα μου από το βιβλίο και τις είδα για πρώτη φορά, τη νεαρότατη γυναίκα και το κοριτσάκι. Προχωρούσαν από την ακτή προς την ομπρέλα τους· εκείνη δεν ήταν πάνω από είκοσι χρονών, με το κεφάλι σκυφτό, και η μικρή με το κεφάλι ψηλά να την κοιτάζει εκστασιασμένη, τριών τεσσάρων χρονών, κρατώντας σφιχτά μια κούκλα έτσι όπως μια μαμά κρατάει το παιδί της αγκαλιά. Μιλούσαν ήρεμα, θαρρείς και υπήρχαν μόνο εκείνες. Η έγκυος από την ομπρέλα τούς φώναζε κάτι θυμωμένη και μια ευτραφής γκριζομάλλα κυρία, ντυμένη από την κορυφή ως τα νύχια, γύρω στα πενήντα, πιθανόν η μητέρα, τους έκανε νεύματα δυσανασχετώντας, αποδοκιμάζοντας άγνωστον τι. Όμως η κοπέλα έμοιαζε κουφή και τυφλή. Συνέχιζε να απευθύνεται στο κοριτσάκι και περπατούσε από τη θάλασσα με σταθερό βήμα αφήνοντας στην άμμο τα σκούρα χνάρια της.

Και οι δυο τους ανήκαν στη μεγάλη φασαριόζικη οικογένεια, όμως εκείνη, η νεαρή μητέρα, έτσι όπως την έβλεπα από απόσταση με το αδύνατο κορμί της, το ολόσωμο ντελικάτο μαγιό της, τον λεπτό λαιμό της, το καλοσηματισμένο κεφάλι της με τα λαμπερά μαύρα μακριά σπαστά μαλλιά, το ινδικό της πρόσωπο με τα ψηλά ζυγωματικά, τα έντονα φρύδια και τα λοξά της μάτια, έμοιαζε σαν παραφωνία σ' αυτή την ομήγυρη, ένας μυστηριώδης οργανισμός που είχε αποκλίνει από τον κα-

νόνα, το εθισμένο πλέον θύμα κάποιας απαγωγής ή ανταλλαγής στη βρεφική κούνια.

Από εκείνη τη στιγμή απέκτησα το συνήθειο να κοιτάζω κάθε τόσο προς το μέρος τους.

Η μικρή είχε κάτι το περίεργο, δεν ξέρω τι ακριβώς, μια παιδική θλίψη ίσως ή κάποια βουβή αρρώστια. Όλο της το πρόσωπο μαρτυρούσε διαρκώς την παράκλησή της προς τη μητέρα της να είναι μαζί: μια ικεσία δίχως κλάμα ή καπρίτσια, και η μητέρα δεν την απέφευγε. Μια φορά πρόσεξα με πόση εκλεπτυσμένη τρυφερότητα της άπλωνε το αντηλιακό. Μια άλλη φορά μού έκανε εντύπωση ο αργόσυρτος χρόνος που μητέρα και κόρη περνούσαν μαζί στο νερό, η μία να τη σφίγγει επάνω της και η άλλη να την αγκαλιάζει σφιχτά από τον λαιμό. Γελούσαν απολαμβάνοντας αυτή την αίσθηση σώμα με σώμα, μύτη με μύτη, φτύνοντας πίδακες νερού, δίνοντας φιλιά η μία στην άλλη. Κάποια στιγμή τις είδα να παίζουν με την κούκλα. Το καταδιασκέδαζαν, την έντυναν, την έγδυναν, έκαναν ότι την πασάλειβαν με αντηλιακό, την έκαναν μπάνιο μέσα σ' ένα άδειο κουβαδάκι, τη σκούπιζαν για να μην κρωύσει, την έσφιγγαν στο στήθος τους σαν να τη θήλαζαν ή την παρατάιζαν με μπουκιές άμμου, την κρατούσαν δίπλα τους στον ήλιο, ξαπλωμένη στην κοινή τους ψάθα. Αν η κοπέλα ήταν από μόνη της όμορφη, μ' αυτή τη μητρική της συμπεριφορά είχε κάτι που την έκανε να ξεχωρίζει, έμοιαζε να μη θέλει τίποτε άλλο πέρα από το κοριτσάκι.

Όχι ότι δεν ήταν πλήρως ενταγμένη σ' εκείνη τη μεγά-

λη παρέα. Μιλούσε σοβαρή σοβαρή με την εγκυμονούσα, έπαιζε χαρτιά με κάτι ηλιοκαμένους συνομηλίκους της, ξαδέρφια της υποθέτω, περπατούσε στην ακροθαλασσιά με τον μεγαλύτερης ηλικίας κύριο (τον πατέρα της;) ή με νεαρές φασαριόζες γυναίκες, αδερφές, ξαδέρφες, κουνιάδες. Δε μου φάνηκε να έχει σύζυγο ή κάποιον που να δείχνει πατέρα της μικρής. Παρατήρησα όμως πως όλα τα μέλη της οικογένειάς της φρόντιζαν και εκείνη και τη μικρή με τρυφερότητα. Η γκριζομάλλα ευτραφής πενηντάρα τη συνόδευε στο μπαρ για να αγοράσει παγωτό στη μικρή. Τα αγοράκια, με ένα κοφτό κάλεσμά της, σταματούσαν τους καβγάδες και, ξεφυσώντας μεν, πήγαιναν να της πάρουν νερό, φαγητό, ό,τι άλλο χρειαζόταν. Μόλις μητέρα και κόρη ξεμάκραιναν μερικά μέτρα από την ακρογιαλιά με ένα μικρό κοκκινομπλέ κανό, η έγκυος φώναζε Νίνα, Λενού, Νινέττα, Λένα, κι έσπευδε στην ακτή αγκομαχώνοντας και ξεσηκώνοντας τον ναυαγοσώστη, ο οποίος πεταγόταν όρθιος για να έχει υπό έλεγχο την κατάσταση. Κάποια στιγμή που δυο τύποι πλησίασαν την κοπέλα για να της πιάσουν κουβέντα, παρενέβησαν μεμιάς τα ξαδέρφια της κι άρχισαν να τους σπρώχνουν και να τους βρίζουν και παραλίγο να έρθουν στα χέρια.

Στην αρχή δεν μπορούσα να καταλάβω αν έλεγαν τη μητέρα Νίνα, Νινού, Νινέ ή την κόρη: ήταν πολλά τα ονόματα και δυσκολεύτηκα να βγάλω συμπέρασμα μέσα από αυτό το συνονθύλευμα απανωτών ήχων. Κατόπιν, ακούγοντας όλες αυτές τις φωνές, τις κραυγές, κα-

τάλαβα ότι η Νίνα ήταν η μητέρα. Τα πράγματα ήταν πιο περίπλοκα με το κοριτσάκι και στην αρχή μπερδεύτηκα. Νόμιζα ότι είχε κάποιο υποκοριστικό του τύπου Νάνη ή Νένα ή Νενέλλα, όμως στη συνέχεια κατάλαβα ότι αυτά ήταν τα ονόματα της κούκλας, που η μικρή δεν αποχωριζόταν ποτέ και που η Νίνα πρόσεχε σάμπως ήταν αληθινή, σχεδόν σαν δεύτερη κόρη της. Στην πραγματικότητα το κοριτσάκι το έλεγαν Έλενα, Λενού· η μητέρα της τη φώναζε πάντα Έλενα και οι συγγενείς της Λενού.

Δεν ξέρω γιατί σημείωσα αυτά τα ονόματα στο τετράδιό μου, Έλενα, Νάνη, Νένα, Λένη· ίσως μου άρεσαν έτσι όπως τα πρόφερε η Νίνα. Μιλούσε στο κοριτσάκι και στην κούκλα του με μια ευχάριστη προφορά, τα ναπολιτάνικα που αγαπώ, αυτή την τρυφερή διάλεκτο του παιχνιδιού και της γλυκύτητας. Είχα μαγνητιστεί. Οι γλώσσες για μένα έχουν ένα κρυφό δηλητήριο που κάθε τόσο αφρίζει και για το οποίο δεν υπάρχει αντίδοτο. Θυμάμαι τη διάλεκτο στο στόμα της μητέρας μου όταν χανόταν η γλυκιά της προφορά κι έμπηγε τις φωνές, δηλητηριασμένη απ' την απογοήτευση: δε σας αντέχω άλλο, δε σας αντέχω. Προσταγές, φωνές, βρισιές, η ζωή τσιτωμένη να κρέμεται από τα λόγια της σαν ένα τεντωμένο νεύρο που μόλις το αγγίζεις χάνει κάθε ίχνος αυτοσυγκράτησης. Μια, δυο, τρεις φορές μάς είχε απειλήσει, εμάς τις κόρες της, ότι θα έφευγε, θα ξυπνήσετε το πρωί και δε θα με βρείτε. Κάθε μέρα ξυπνούσα τρέμοντας από τον φόβο μου. Στην πραγματικότητα ήταν πάντα εκεί,

μόνο στα λόγια εξαφανιζόταν διαρκώς από το σπίτι. Αυτή η γυναίκα, η Νίνα, έδειχνε ήρεμη και μ' έκανε να νιώσω φθόνο.

5

Είχε κυλήσει κιόλας σχεδόν μία εβδομάδα διακοπών: ωραίος καιρός, δροσερό αεράκι, πολλές άδειες ομπρέλες, ιδιοπροφορές απ' όλη την Ιταλία ανάκατες με την τοπική διάλεκτο και τις γλώσσες κάποιων αλλοδαπών που απολάμβαναν τον ήλιο.

Κι ύστερα ήρθε το Σάββατο, η παραλία γέμισε κόσμο. Η σκιερή και ηλιόλουστη γωνιά μου πολιορκήθηκε από φορητά ψυγεία, κουβαδάκια, φτυαράκια, μπρατσάκια και κουλούρες, ρακέτες. Παράτησα το διάβασμα και αναζήτησα ανάμεσα στο πλήθος τη Νίνα και την Έλενα, λες και ήταν κανένα θέαμα για να περνάω την ώρα μου.

Δυσκολεύτηκα να τις εντοπίσω, πρόσεξα ότι είχαν σύρει την ξαπλώστρα τους μερικά μέτρα από τη θάλασσα. Η Νίνα ήταν ξαπλωμένη ανάσκελα, κάτω απ' τον ήλιο, και δίπλα της, στην ίδια στάση, μου φάνηκε πως ήταν η κούκλα. Το κοριτσάκι απ' την άλλη προχωρούσε ως την ακροθαλασσιά με ένα κίτρινο πλαστικό ποτιστήρι, το γέμιζε νερό και κρατώντας το και με τα δύο χέρια επειδή ήταν βαρύ, ξεφυσώντας και γελώντας, επέστρεφε στη μητέρα του για να της ποτίσει το σώμα και να της απαλύνει την κάψα του ήλιου. Μόλις άδειαζε το ποτιστήρι,

πήγαινε πάλι να το γεμίσει, ίδια διαδρομή, ίδιος κόπος, ίδιο παιχνίδι.

Μπορεί να είχα στραβοκοιμηθεί, μπορεί να μου είχε περάσει απ' το μυαλό κάποια κακή σκέψη που δεν την είχα αντιληφθεί· το μόνο σίγουρο είναι ότι βλέποντάς τες εκείνο το πρωί ενοχλήθηκα. Η Έλενα, για παράδειγμα, μου φάνηκε ανούσια μεθοδική: έβρεχε πρώτα τους αστραγάλους της μητέρας της, ύστερα της κούκλας της, ρωτούσε και τις δύο αν τους ήταν αρκετό, και οι δύο απαντούσαν όχι, και δώσ' του πάλι απ' την αρχή. Η Νίνα πάλι μου φάνηκε σκερτσόζα: νιαούριζε από απόλαυση, επαναλάμβανε το νιαούρισμα με διαφορετικό ύφος, λες κι έβγαινε από το στόμα της κούκλας, και αναστέναζε: πάλι πάλι. Υποψιάστηκα ότι υποδυόταν τον ρόλο της νεαρής πανέμορφης μητέρας όχι από αγάπη για την κόρη της αλλά για εμάς, το πλήθος της παραλίας, όλους μας, γυναίκες και άντρες, νέους και γέρους.

Και το δικό της σώμα και της κούκλας βρέχονταν για ώρα. Εκείνη άστραφτε ολάκερη από το νερό, τα λαμπερά υδάτινα βελόνια που έπεφταν από το ποτιστήρι της έβρεχαν και τα μαλλιά, που κολλούσαν στο κεφάλι και στο μέτωπό της. Η Νάνη ή Νίλε ή Νένα ραντιζόταν με την ίδια επιμονή, μόνο που απορροφούσε λιγότερο νερό και γι' αυτόν τον λόγο έσταζε από την μπλε πλαστική ξαπλώστρα πάνω στην άμμο, μαυρίζοντάς τη.

Κοιτούσα το κοριτσάκι στο πηγαινέλα του και δεν ξέρω τι ήταν αυτό που δε μου άρεσε, ίσως το παιχνίδι του νερού, η επιδεικτική απόλαυση της Νίνας στον ήλιο.

Μπορεί να ήταν οι φωνές, ναι, μάλλον οι φωνές που μητέρα και κόρη απέδιδαν στην κούκλα. Άλλοτε την έβραζαν να μιλάει εκ περιτροπής, άλλοτε μαζί μπλέκοντας τον ψευτοπαιδικό τόνο της ενήλικης με τον ψευτοενήλικο του κοριτσιού. Φαντάζονταν πως ήταν η ίδια και μόνο φωνή που μιλούσε από τον ίδιο λαιμό ενός στην πραγματικότητα βουβού πράγματος. Όμως εγώ, που προφανώς δεν μπορούσα να τρυπώσω στην ψευδαίσθησή τους, ένιωθα γι' αυτή τη διπλή φωνή μια ολοένα και μεγαλύτερη απέχθεια. Ναι, φυσικά, εγώ καθόμουν αλλού, σε απόσταση, τι με ένοιαζε, θα μπορούσα είτε να παρακολουθώ το παιχνίδι τους είτε να μη δίνω σημασία, ήταν απλώς ένας τρόπος να περνάω την ώρα μου. Κι όμως όχι, ένιωθα δυσφορία όπως μπροστά σε κάτι κακώς κείμενο, θαρρείς κι ένα κομμάτι του εαυτού μου απαιτούσε όλως παραδόξως να το πάρουν απόφαση και να δώσουν στην κούκλα μια σταθερή, αναλλοίωτη φωνή, είτε εκείνη της μητέρας είτε της κόρης, αρκεί να υποκρίνονταν πως ήταν και οι δύο το ίδιο και το αυτό.

Ήταν σαν μια ελαφριά σουβλιά που όσο τη σκέφτεσαι γίνεται αβάσταχτος πόνος. Άρχισα να αγανακτώ. Κάποια στιγμή είχα τη διάθεση να σηκωθώ, να διασχίσω λοξά την παραλία μέχρι την ξαπλώστρα του παιχνιδιού τους, να σταθώ μπροστά τους και να πω φτάνει πια, δεν έχετε ιδέα από παιχνίδια, σταματήστε. Έφυγα μάλιστα από την ομπρέλα μου με αυτό το σκεπτικό, δεν άντεχα άλλο. Φυσικά δεν είπα τίποτα· τις προσπέρασα κοιτάζοντας ευθεία μπροστά μου. Σκέφτηκα: κάνει πολλή

ζέστη, πάντοτε απεχθανόμουν τα κοσμοπλημμυρισμένα μέρη, όλους αυτούς που μιλάνε με την ίδια μελωδία στη φωνή τους, που κινούνται με τον ίδιο σκοπό, που κάνουν τα ίδια πράγματα. Απέδωσα στην παραλία του Σαββατοκύριακου την ξαφνική μου νευρασθένεια και πήγα να βουτήξω τα πόδια μου στο νερό.

6

Κατά το μεσημέρι συνέβη ένα καινούριο περιστατικό. Λαγοκοιμόμουν στη σκιά, παρότι η μουσική της παραλίας ακουγόταν πολύ δυνατά, όταν άκουσα την έγκυο να φωνάζει τη Νίνα, για να την ενημερώσει για κάτι ξαφνικό.

Άνοιξα τα μάτια, πρόσεξα ότι η κοπέλα πήρε αγκαλιά την κόρη της και της έδειξε κάτι ή κάποιον πίσω μου με υπερβολική χαρά. Έστρεψα το κεφάλι κι είδα έναν γεροδεμένο άντρα, εύσωμο, γύρω στα τριάντα με σαράντα, που κατηφόριζε τον ξύλινο διάδρομο, με μαλλιιά ξυρισμένα γουλί και μαύρο εφαρμοστό φανελάκι να συγκρατεί την πεταχτή του κοιλιά πάνω από το πράσινο σορτσάκι μαγιό του. Η μικρή τον αναγνώρισε, τον χαιρέτησε με νοήματα, αν και νευρικά, γελώντας και κρύβοντας ναζιάρικα το πρόσωπό της ανάμεσα στον λαιμό και τον ώμο της μητέρας της. Ο άντρας με το όμορφο πρόσωπο και το κοφτερό βλέμμα παρέμεινε σοβαρός, ίσα ίσα που τη χαιρέτησε με ένα νεύμα του χεριού. Κοντοστάθηκε

δίχως την παραμικρή βιασύνη για να χαιρετήσει τον υπεύθυνο της οργανωμένης πλαζ, χτύπησε φιλικά στην πλάτη τον νεαρό ναυαγοσώστη που είχε σπεύσει αμέσως να τον προϋπαντήσει μαζί με μια κουστωδιά κεφάτων αντρών, όλοι τους με μαγιό, άλλος με ένα σακίδιο στον ώμο, άλλος με ένα φορητό ψυγείο, άλλος με δυο τρία πακέτα που, κρίνοντας από τη συσκευασία και τους φιόγκους, θα πρέπει να ήταν δώρα. Όταν επιτέλους ο άντρας κατέβηκε στην παραλία, η Νίνα τον πλησίασε με το κοριτσάκι, και η μικρή ομήγυρη σταμάτησε και πάλι. Εκείνος, διαρκώς σοβαρός και με μετρημένες κινήσεις, πρώτα απ' όλα πήρε από την αγκαλιά της την Έλενα, που κρεμάστηκε από τον λαιμό του δίνοντάς του ένα σωρό νευρικά φιλάκια στα μάγουλα: κατόπιν, αφήνοντας πάντα ένα μάγουλο στη διάθεση της μικρής, άρπαξε τη Νίνα από τον σβέροκο σχεδόν αναγκάζοντάς τη να σκύψει –ήταν τουλάχιστον δέκα πόντους πιο κοντός της– και της άγγιξε φευγαλέα τα χείλη, με συγκρατημένη κτητική επιβολή.

Φαντάστηκα ότι είχε έρθει ο πατέρας της Έλενας, ο άντρας της Νίνας. Για τους Ναπολιτάνους ήταν κάτι σαν γιορτή και συνωστίστηκαν μεμιάς γύρω του φτάνοντας ως την ομπρέλα μου. Είδα το κορίτσι να ανοίγει τα δώρα, τη Νίνα να δοκιμάζει ένα ψάθινο καπέλο. Ύστερα ο νεοφερμένος έδειξε κάτι στη θάλασσα, ένα λευκό σκάφος. Ο ηλικιωμένος με το χολωμένο ύφος, τα αγόρια, η γκριζομάλλα ευτραφής γυναίκα, τα ξαδέρφια και οι ξαδέρφες έσπευσαν στην ακροθαλασσιά φωνάζοντας και κου-

νώντας τα χέρια εν είδει χαιρετισμού. Το σκάφος πέρασε τη γραμμή με τις κόκκινες σημαδούρες, έκανε ζιγκ ζαγκ ανάμεσα στους λουομένους, πέρασε τη γραμμή με τις λευκές σημαδούρες κι έφτασε με αναμμένη τη μηχανή ανάμεσα στα παιδιά και στους ηλικιωμένους που κολυμπούσαν στα ρηγά. Από το σκάφος πήδηξαν μεμιάς κάτω ευτραφείς άντρες με ξεθωριασμένα πρόσωπα, γυναίκες επιδεικτικά πλούσιες, τροφαντά παιδιά. Αγκαλιές, σταυρωτά φιλιά, η Νίνα έχασε το καπέλο της, της το πήρε ο άνεμος. Ο άντρας της, σαν φερμαρισμένο ζώο που στο πρώτο σημάδι κινδύνου πετάγεται με απρόσμενη δύναμη και αποφασιστικότητα, μολονότι κρατούσε αγκαλιά το κοριτσάκι, άρπαξε το καπέλο στον αέρα προτού πέσει στο νερό και της το έδωσε. Εκείνη το φόρεσε καλύτερα: το καπέλο μού φάνηκε ξαφνικά όμορφο κι ένα παράλογο κύμα δυσφορίας με κατέκλυσε.

Η αναστάτωση μεγάλωσε. Οι άρτι αφιχθέντες της παρέας είχαν προφανώς απογοητευτεί από τη διάταξη των ομπρελών, ο σύζυγος φώναξε τον Τζίνο, ήρθε και ο διαχειριστής της παραλίας. Αν κατάλαβα καλά, ήθελαν να καθίσουν όλοι μαζί –η οικογένεια που έμενε εκεί και η άλλη που είχε έρθει για επίσκεψη– σχηματίζοντας ένα συμπαγές χαράκωμα από ξαπλώστρες και προμήθειες και παιδιά και μεγάλους που το διασκέδαζαν. Έδειχναν προς την πλευρά μου όπου υπήρχαν δύο ελεύθερες ομπρέλες, χειρονομούσαν έντονα, ιδίως η εγκυμονούσα, που κάποια στιγμή βάλθηκε να ζητάει από τους διπλούς της να αλλάξουν θέση, να πάνε από τη μια ομπρέλα

στην άλλη όπως γίνεται στον κινηματογράφο όταν κάποιος σε ρωτάει αν έχεις την καλοσύνη να μετακινηθείς μερικές θέσεις πιο πέρα.

Δημιουργήθηκε μια παιγνιώδης ατμόσφαιρα. Οι λουόμενοι αμφιταλαντεύονταν, δεν είχαν διάθεση να μετακομίσουν τα πράγματά τους, όμως την επιχείρηση είχαν αναλάβει κιόλας με όλη τους την καλή διάθεση τα αγόρια και οι μεγάλοι της ναπολιτάνικης οικογένειας και στο τέλος οι περισσότεροι μετακινούνταν σχεδόν ευχαρίστως.

Άνοιξα ένα βιβλίο, μόνο που μέσα μου αισθανόμουν πλέον ένα κουβάρι από στυφά συναισθήματα που σε κάθε ενοχλητικό ήχο, χρώμα ή μυρωδιά φούντωναν ακόμα περισσότερο. Αυτοί οι άνθρωποι με εξόργιζαν. Είχα γεννηθεί σε ένα παρόμοιο περιβάλλον, οι θείοι μου, τα ξαδέρφια μου, ο πατέρας μου συμπεριφέρονταν έτσι, με αυτή την αλαζονική εγκαρδιότητα. Φιλοφρονητικοί, συνήθως πολύ κοινωνικοί, κάθε ερώτηση στο στόμα τους ηχούσε σαν μια εντολή συγκαλυμμένη πίσω από μια πλαστή πραότητα και ενίοτε ήξεραν πώς να γίνονται χυδαία προσβλητικοί και βίαιοι. Η μητέρα μου ντρεπόταν για την πληβεία φύση του πατέρα μου και των συγγενών μας, ήθελε να είναι διαφορετική, μέσα από εκείνον τον κόσμο παρίστανε την καλοντυμένη κυρία με τον καλόψυχο χαρακτήρα. Όμως με την πρώτη προστριβή, η μάσκα της έπεφτε και υιοθετούσε και εκείνη τη συμπεριφορά, τη γλώσσα των άλλων, με μια παρεμφερή βία. Την παρατηρούσα σαστισμένη και απογοητευμένη και ονει-

ρευόμενοι να μην της μοιάσω, εγώ θα γινόμενοι στ' αλήθεια διαφορετική αποδεικνύοντάς της έτσι πως ήταν μάταιο και άσχημο να μας φοβίζει με εκείνα τα δε θα με ξαναδείτε ποτέ σας, έπρεπε όμως είτε να αλλάξει στα σοβαρά είτε στα σοβαρά να φύγει από το σπίτι, να μας αφήσει, να εξαφανιστεί. Πόσο υπέφερα για κείνη και για μένα, πόσο ντροπέοι που είχα βγει από την κοιλιά ενός ανικανοποίητου ανθρώπου. Αυτή η σκέψη, εκεί στο πανδαιμόνιο της παραλίας, με έκανε να θυμώσω ακόμα περισσότερο και η οργή μου για το φέρσιμο εκείνων των ανθρώπων γιγαντωνόταν, μαζί με ένα αίσθημα αγωνίας.

Στο μεταξύ κάτι είχε κολλήσει στη διαδικασία των μετακομίσεων. Υπήρχε μια οικογένεια με την οποία η έγκυος δεν μπορούσε να συνεννοηθεί, άλλη γλώσσα, ξένοι, ήθελαν να μείνουν κάτω από την ομπρέλα τους. Προσπάθησαν να τους πείσουν και τα αγόρια και τα μυστηριώδη ξαδέρφια και ο βλοσυρός ηλικιωμένος, τίποτα. Ύστερα συνειδητοποίησα ότι μιλούσαν με τον Τζίνο, κοιτούσαν προς τα μένα. Ο ναυαγοσώστης και η έγκυος προχώρησαν προς το μέρος μου σαν αντιπροσωπεία.

Ο νεαρός, αμήχανος, μου έδειξε τους ξένους – πατέρας, μητέρα, δύο μικρά αγοράκια. Γερμανούς τους αποκάλεσε, με ρώτησε αν ήξερα τη γλώσσα τους, αν μπορούσα να κάνω τη διερμηνέα, και η γυναίκα, με το ένα χέρι πίσω από την πλάτη και σπρώχνοντας μπροστά τη γυμνή της κοιλιά, πρόσθεσε στα ναπολιτάνικα ότι ήταν αδύνατον να συνεννοηθεί με δαύτους, έπρεπε να τους πω ότι

το μόνο που χρειαζόταν ήταν να αλλάξουν ομπρέλες, τίποτε άλλο, ώστε να καθίσουν όλοι μαζί, φίλοι και συγγενείς, είχαν γιορτή.

Στράφηκα προς τον Τζίνο με ένα ψυχρό νεύμα συγκατάβασης και πήγα να μιλήσω στους Γερμανούς, οι οποίοι τελικά ήταν Ολλανδοί. Ένωσα το βλέμμα της Νίνας επάνω μου, μίλησα με δυνατή φωνή και σίγουρη. Από τις πρώτες κιόλας κουβέντες μού ήρθε η διάθεση, δεν ξέρω γιατί, να κάνω επίδειξη των ικανοτήτων μου και κουβέντιασα μαζί τους με ενθουσιασμό. Ο πάτερ φαμίλιας πείστηκε, επανήλθε το φιλικό κλίμα, Ολλανδοί και Ναπολιτάνοι συναδελφώθηκαν. Όταν επέστρεψα στην ομπρέλα μου, πέρασα επίτηδες δίπλα από τη Νίνα και για πρώτη φορά την είδα από κοντά. Μου φάνηκε λιγότερο όμορφη, λιγότερο νέα, η αποτρίχωση στο μπικίνι της ήταν της συμφοράς, το κοριτσάκι που κρατούσε στην αγκαλιά είχε ένα κατακόκκινο υγρό μάτι και μέτωπο γεμάτο δροσίλες, η κούκλα ήταν άσχημη και βρόμικη. Επέστρεψα στη θέση μου, έδειχνα ήρεμη, αν και ένιωθα πολύ ταραγμένη.

Δοκίμασα και πάλι να διαβάσω δίχως να τα καταφέρω. Ξανασκέφτηκα όχι ό,τι είχα πει στους Ολλανδούς αλλά το ύφος που είχα απέναντί τους. Μου μπήκαν αμφιβολίες μην τυχόν είχα γίνει άθελά μου η αγγελιοφόρος εκείνης της δεσποτικής χάβρας, μην τυχόν είχα μεταφράσει σε μια άλλη γλώσσα το περιεχόμενο μιας χοντροκοπιάς. Πλέον ήμουν οργισμένη με τους Ναπολιτάνους, με τον ίδιο μου τον εαυτό. Γι' αυτό, όταν η έγκυος με έδειξε

με μια γκριμάτσα ανυπομονησίας και απευθύνθηκε στα αγόρια, στους άντρες, στον Τζίνο και φώναξε: άντε να σηκωθεί και η κυρία αποδώ «θα αλλάξετε θέση κι εσείς, έτσι δεν είναι;» απάντησα απότομα με ένα μαχητικά σκοτεινό ύφος: όχι, είμαι μια χαρά εδώ, λυπάμαι αλλά δεν έχω σκοπό να μετακινηθώ.

7

Έφυγα το σούρουπο, όπως πάντα, αλλά νευρική και πικραμένη. Μετά την άρνησή μου, η έγκυος γυναίκα επέμενε με ολοένα και πιο επιθετικό ύφος, είχε έρθει κι ο ηλικιωμένος άντρας να μου πει φράσεις του τύπου τι σας κοστίζει, σήμερα θα μας κάνετε εσείς τη χάρη, αύριο θα σας την κάνουμε εμείς· όλα όμως κράτησαν μονάχα μερικά λεπτά, ίσως δεν είχα καν τον χρόνο να τους πω ένα ακόμη απερίφραστο όχι και αρκέστηκα σε μερικά νεύματα με το κεφάλι· κι ύστερα το ζήτημα έκλεισε με μια απότομη φράση του άντρα της Νίνας, λόγια που ειπώθηκαν από απόσταση αλλά δυνατά, είπε φτάνει, μια χαρά είμαστε κι έτσι, αφήστε την κυρία, και αποσύρθηκαν όλοι, ο νεαρός ναυαγοσώστης τελευταίος απ' όλους που μουρμούρισε ένα συγγνώμη κι επέστρεψε στο πόστο του.

Όση ώρα έμεινα στην παραλία, έκανα πως διάβαζα. Στην πραγματικότητα άκουγα σαν μεγεθυσμένη τη διάλεκτο της παρέας, τις φωνές τους, τα γέλια τους, κι αυτό

δε με άφηγε να συγκεντρωθώ. Γιόρταζαν κάτι, έτρωγαν, έπιναν, τραγουδούσαν, έδειχναν να πιστεύουν πως στην παραλία υπήρχαν μόνο εκείνοι κι ότι εμείς ήμασταν υποχρεωμένοι να χαιρόμαστε με την ευτυχία τους. Από τα συμπράγκαλα που είχαν φέρει από το σκάφος έβγαζαν και του πουλιού το γάλα, με τις ώρες: ένα πλουσιοπάροχο γεύμα, κρασί, γλυκά, ποτά. Ούτε ένας δεν ξαναγύρισε να με κοιτάξει, ούτε ένας δεν είπε έστω και μια αμυδρά ειρωνική κουβέντα σε βάρος μου. Μονάχα όταν ντύθηκα κι έκανα να φύγω, η γυναίκα με τη μεγάλη κοιλιά άφησε την παρέα και με πλησίασε. Μου έδωσε ένα πιατάκι με ένα κομμάτι σεμιφρέντο στο χρώμα του βατόμουρου.

«Έχω τα γενέθλιά μου» μου είπε σοβαρή.

Πήρα το γλυκό, αν και δεν είχα όρεξη.

«Χρόνια πολλά, τα πόσα κλείνετε;»

«Τα σαράντα δύο».

Κοίταξα την κοιλιά της, τον πεταχτό σαν μάτι αφαλό της.

«Έχετε ωραία κοιλιά».

Πήρε μια έκφραση ικανοποίησης.

«Κοριτσάκι είναι. Δεν μπορούσαμε να κάνουμε παιδιά και τελικά να που ήρθε».

«Πότε με το καλό;»

«Σε δυο μήνες. Η κουνιάδα μου έμεινε αμέσως έγκυος στη δικιά της, εγώ έπρεπε να περιμένω οκτώ χρόνια».

«Αυτά τα πράγματα έρχονται όταν είναι να 'ρθουν. Ευχαριστώ πολύ και χρόνια πολλά».